

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

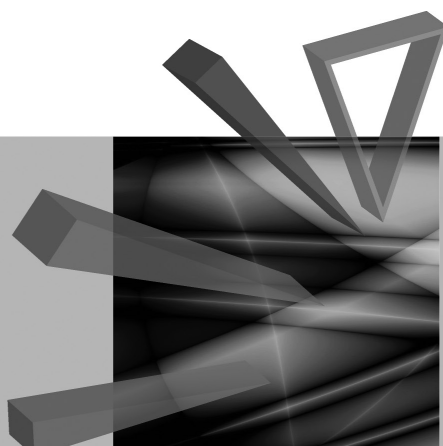
RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

267

Handel i inwestycje w semiglobalnym otoczeniu

Tom 1

Redaktorzy naukowi

**Jan Rymarczyk, Małgorzata Domiter,
Wawrzyniec Michalczyk**

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2012

Recenzenci: Jarosław Kundera, Leon Olszewski, Zdzisław Puślecki,
Kazimierz Starzyk, Krystyna Żołądkiewicz

Redaktorzy Wydawnictwa: Elżbieta Kożuchowska, Aleksandra Śliwka

Redaktor techniczny: Barbara Łopusiewicz

Korektor: Barbara Cibis

Łamanie: Małgorzata Czupryńska

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:

www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,

The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,

a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon

http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się

na stronie internetowej Wydawnictwa

www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

Wrocław 2012

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-235-2 (całość)

ISBN 978-83-7695-239-0 t. 1

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	9
Łukasz Ambroziak: Handel wewnątrzgałęziowy państw Grupy Wyszehradzkiej na przykładzie przemysłu motoryzacyjnego	11
Eric Ambukita: Wielkie gospodarki wschodzące – nowi partnerzy gospodarczy krajów Afryki	25
Anna Barwińska-Małajowicz: Inwestycje w kapitał ludzki w kontekście <i>brain waste</i>	37
Daša Belkovicsová: Theoretical models of financing tertiary education and its application on example of Slovakia.....	48
Mateusz Benedyk: Wpływ banków centralnych na inwestycje od czasu wybuchu kryzysu finansowego.....	54
Zbigniew Bentyn: Wpływ rozwiązań informatycznych na zmianę zachowań nabywczych klientów oraz rozwiązań logistycznych przedsiębiorstw handlowych.....	63
Joanna Bogolebska: Zarządzanie rezerwami walutowymi Chin – problemy i wyzwania.....	73
Magdalena Broszkiewicz, Paweł Broszkiewicz: Rola ładu korporacyjnego w przeciwdziałaniu manipulacjom na globalnych rynkach kapitałowych .	84
Ignacy H. Chrzanowski: Economics and politics of foreign direct investment. Is it beneficial for the recipient countries?.....	96
Anna Chrzęściewska: Bezpośrednie inwestycje zagraniczne Indii.....	110
Małgorzata Czarnas: Rozwój korporacji transnarodowych na przykładzie Amazon.com.....	121
Elżbieta Czarny, Jerzy Menkes, Katarzyna Śledziwska: PKB i handel państw transformacji w czasie kryzysu gospodarczego	130
Katarzyna Czech: Realizacja celów Strategii Europa 2020 – Polska na tle wybranych krajów UE	140
Tomasz Dorożyński: Znaczenie funduszy strukturalnych Unii Europejskiej dla polskich regionów.....	151
Kamila Drelich: Controlling projektów jako narzędzie współpracy wewnętrzkoncernowej.....	162
Agnieszka Dybizbańska: Konkurencyjność państw strefy euro w kontekście kryzysu gospodarczego.....	170
Katarzyna Dymitrow: Wpływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych na rozwój gospodarczy Indii	180

Po-Kai Fang: Taiwan's strategy of integrating into global and regional economy	190
Bartosz Fortuński: Proekologiczne podejście do energetyki i jej wpływ na handel zagraniczny Unii Europejskiej	200
Joanna Garlińska-Bielawska, Magdalena Opiola: Handel Maquiladora w kontekście obecnego kryzysu gospodarczego	210
Jadwiga Gierczycka: Wpływ kryzysu w strefie euro na sytuację gospodarczą Polski	221
Małgorzata Grącik-Zajaczkowski: Kraje rozwijające się w ramach rundy WTO z Doha	230
Bohdan Jeliński: Rekonfiguracja gospodarki globalnej (dynamika, mechanizmy, struktury)	241
Bogusław Kaczmarek, Katarzyna Świącicka: Potencjał rozwojowy (inwestycyjny) MŚP na terenie województwa łódzkiego	253
Barbara Klimas: Inwestycje w kapitał wiedzy jako wyzwanie dla polityki państwa w globalizującej się gospodarce	260
Szymon Kłopocki: Lokalna i globalna współpraca firm w klastrze	272
Irena Kociszewska, Monika Kamińska: Zagraniczne inwestycje bezpośrednie w Polsce w latach 2007-2010	282
Aneta Kosztowniak: Przepływy BIZ i zmiany struktury akumulacji kapitału a wzrost gospodarczy w krajach wschodzących i rozwijających się	295
Anetta Kuna-Marszałek: Rola ekoinnowacji w strategii działania przedsiębiorstw na przykładzie systemów zarządzania środowiskiem	309
Jarosław Kuśpit: Rozwój stosunków gospodarczych z zagranicą krajów byłego ZSRR	320
Andżelika Kuźnar: Dobra niematerialne oparte na wiedzy jako czynnik wzrostu innowacyjności Unii Europejskiej	330

Summaries

Łukasz Ambroziak: Intra-industry trade of the Visegrad Countries: the case of automotive industry	24
Eric Ambukita: Big emerging economies – new economic partners for African countries	36
Anna Barwińska-Małajowicz: Investments in human capital in the context of “brain waste”	46
Daša Belkovicsová: Teoretyczne modele finansowania szkolnictwa wyższego i ich zastosowanie na przykładzie Słowacji	53
Mateusz Benedyk: Influence of central banks policies on investments since the financial crisis	62

Zbigniew Bentyn: The impact of information solutions on the change of customers' behavior and trading companies logistics.....	72
Joanna Bogolebska: Management of foreign reserves in China – problems and challenges.....	83
Magdalena Broszkiewicz, Paweł Broszkiewicz: The role of corporate governance in solving the problem of manipulations on the global capital markets.....	95
Ignacy H. Chrzanowski: Ekonomiczne i polityczne aspekty zagranicznych inwestycji bezpośrednich. Czy są one korzystne dla odbiorców?.....	109
Anna Chrzęściewska: Foreign Direct Investment outflows from India.....	120
Małgorzata Czarnas: Development of transnational corporations on the example of Amazon.com.....	129
Elżbieta Czarny, Jerzy Menkes, Katarzyna Śledziwska: GDP and trade of transformation countries in the time of the economic crisis.....	139
Katarzyna Czech: Implementation of goals of the Europe 2020 strategy – Poland compared to selected EU countries.....	150
Tomasz Dorożyński: The role of EU structural funds for regions in Poland..	161
Kamila Drelich: Controlling of projects as the instrument of intercompany cooperation.....	169
Agnieszka Dybizbańska: Competitiveness of the euro zone countries in the context of economic crisis.....	179
Katarzyna Dymitrow: The influence of direct foreign investments on the economic development of India.....	189
Po-Kai Fang: Tajwan: globalna i regionalna strategia integracji ekonomicznej.....	199
Bartosz Fortuński: Environmental approach to energy and its impact on foreign trade of the European Union.....	209
Joanna Garlińska-Bielawska, Magdalena Opiola: Trade under Maquiladoras in conjunction with the current economic crisis.....	220
Jadwiga Gierczycka: Impact of the crisis in the euro zone on the economic situation of Poland.....	229
Małgorzata Grącik-Zajaczkowski: Developing countries in the WTO Doha round.....	240
Bohdan Jeliński: Global economy reconfiguration.....	252
Bogusław Kaczmarek, Katarzyna Święcicka: An investment potential of SME in the area of Łódź Voivodeship.....	259
Barbara Klimas: Investments in knowledge capital as a challenge for the state policy in the globalizing economy.....	271
Szymon Kłopocki: Local and global firm cooperation in clusters.....	281
Irena Kociszewska, Monika Kamińska: Foreign direct investments in Poland between 2007-2010.....	294

Aneta Kosztowniak: FDI flows and changes of structure of capital accumulation vs. economic growth in the emerging and developing countries.....	308
Anetta Kuna-Marszalek: The role of eco-innovations in business strategy as an example of environmental management systems	318
Jarosław Kuśpit: The development of economic relations with foreign countries of the former USSR	329
Andżelika Kuźnar: Intangibles based on knowledge as a factor of the innovation growth of the European Union	339

Małgorzata Czarnas

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

ROZWÓJ KORPORACJI TRANSNARODOWYCH NA PRZYKŁADZIE AMAZON.COM

Streszczenie: Korporacje transnarodowe są jednym z kluczowych graczy w gospodarce światowej. Ich gwałtowny rozwój nastąpił w drugiej połowie XX wieku, zdecydowanie przyczyniło się do tego powstanie i bardzo szybki rozwój nowoczesnych technologii. Dzięki temu na rynku światowym pojawił się nowy rodzaj korporacji, tzw. korporacje wirtualne. Przykładem takiej korporacji transnarodowej jest Amazon.com, który wykorzystując nowoczesne rozwiązania technologiczne, zaledwie w ciągu kilku lat stał się jedną z większych korporacji transnarodowych na świecie.

Słowa kluczowe: korporacja transnarodowa, rozwój, Amazon.com.

1. Wstęp

W dzisiejszych czasach korporacje transnarodowe obecne są we wszystkich obszarach życia: społecznym, kulturowym, politycznym oraz ekonomicznym. Szybka ekspansja możliwa była dzięki postępowi naukowo-technicznemu, jaki został dokonany w ostatnich latach, szczególnie w obszarach informatyki i telekomunikacji, wzrostowi konkurencji międzynarodowej oraz bardziej liberalnej polityce gospodarczej państw. Poniżej przedstawiony został rys historyczny ich powstania oraz w drugiej części rozwój jednej z najszybciej rozwijających się korporacji wirtualnych – Amazon.com.

2. Powstanie korporacji transnarodowych – rys historyczny

Powstanie i rozwój korporacji transnarodowych związane są z rozwojem handlu międzynarodowego, którego początki widoczne były już w III tysiącleciu p.n.e. Wtedy też odbywała się wymiana handlowa pomiędzy miastami-państwami Sumerów, wśród których wymienić należy m.in.: Uruk, Kisz, Emma, Larsa czy też Eridu. To właśnie w tym okresie powstały pierwsze formy kredytów. Później wymiana

międzynarodowa widoczna była pomiędzy innymi cywilizacjami, takimi jak: Akad, Babilonia, Hatti, Persja oraz Egipt¹.

Kolejne załączki handlu zagranicznego pojawiają się u starożytnych Fenicjan, którzy to zasłynęli z dalekomorskiego handlu metalami, takimi jak: cyna, srebro, ołów, czy miedź, jak również z handlu kością słoniową oraz tkaninami. Podobna działalność widoczna jest u innych starożytnych kultur, m.in. u starożytnych Rzymian. W późniejszym okresie nastąpił rozwój kompanii handlowych; do najsłynniejszych należała Liga Hanzeatycka będąca związkiem miast handlowych Europy Północnej z siedzibą w Lubece, której celem była współpraca kupców z tych miast na polu ekonomicznym. W Anglii w tym okresie powstała kompania kupców brytyjskich zwana Kompanią Merchant Adventures (zrzeszała ona kupców eksportujących sukno), we Włoszech zaś powstało wówczas stowarzyszenie rodzin bankierskich Medyceuszy, a w Niemczech Fuggerów z Augsburga².

XV i XVI wiek to okres Odrodzenia, a w tym czas wielkich odkryć geograficznych dokonanych przez Bartolomea Diasa, Krzysztofa Kolumba, Vasco da Gamę oraz m.in. Ferdynanda Magellana. Odkrycia te w ogromnym stopniu przyczyniły się do wzrostu wymiany międzynarodowej. Był to okres wielkiej kolonizacji podbitych państw, w której głównie przodowali Portugalczycy, Hiszpanie, Holendrzy, Anglicy oraz Francuzi. Pociągnęło to za sobą rozwój handlu, którego głównymi ośrodkami stały się: Kadyks, Sewilla, Lizbona oraz Antwerpia. Ponadto wpłynęło to na ogromny rozwój transportu morskiego i na wyznaczenie nowych szlaków morskich. W związku z powstaniem nowych rynków zbytu zwiększyła się liczba kupców, a ceny towarów znacznie spadały. Doprowadziło to do powstania holenderskich oraz brytyjskich kompanii handlowych prowadzących handel z Indiami oraz z Afryką (m.in. East India Company, Dutch East India Company, Royal African Company), jak również kompanii prowadzących handel z Ameryką Północną (m.in.: Hudson Bay Company, Virginia Company). W związku z coraz większym zaangażowaniem handlowym, a w tym również inwestycyjnym, kompanie handlowe uważane są za przodków współczesnych korporacji transnarodowych.

Krokiem milowym w rozwoju handlu międzynarodowego, a tym samym w powstaniu przedsiębiorstw międzynarodowych, była rewolucja przemysłowa zapoczątkowana pod koniec XVIII wieku w Anglii i w Szkocji. Był to początek ogromnych zmian technologicznych, ekonomicznych, społecznych oraz kulturalnych. U podłoża tej rewolucji leżała eksplozja demograficzna oraz rewolucja agrarna. W wyniku rewolucji przemysłowej nastąpiła zmiana sposobu produkcji związana z przejściem od produkcji rzemieślniczej do fabrycznej. Wzrost skali i efektywności produkcji, a tym samym obniżenie jej kosztów, były możliwe dzięki wprowadzeniu na szeroką skalę maszyn.

¹ S. Sala, *Rozwój korporacji transnarodowych w gospodarce światowej*, Kraków 2005, s. 33-44.

² A. Zorska, *Korporacje transnarodowe. Przemiany, oddziaływania, wyzwania*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2007, s. 73-75.

Największe zmiany zostały dokonane w przemyśle włókienniczym, w hutnictwie i metalurgii. We włókiennictwie proces zmian technologicznych został zapoczątkowany przez J. Kaya wraz z wynalezieniem pierwszej maszyny tkackiej w 1733 r., następne udoskonalenia zostały dokonane przez J. Hargreavesa (tzw. przędząca Jen-ny), R. Arkwrighta oraz S. Cromptona. Ogromne znaczenie miało zmodernizowanie silnika parowego dokonane przez J. Watta, dzięki czemu w 1784 r. powstała pierwsza fabryka przędzalnicza. Główne zmiany w hutnictwie i metalurgii dotyczyły wytopienia koks oraz nowych metod produkcji stali. Zmiany te doprowadziły do rozwoju transportu, w tym kolei.

W tym okresie powstały pierwsze wielkie przedsiębiorstwa, które w ogromnym stopniu przyczyniły się do rozwoju korporacji transnarodowych. C. McCormick doprowadził do ogromnych modernizacji w rolnictwie dzięki skonstruowaniu pierwszej żniwiarki, a do dziś McCormick Tractors International LTD jest głównym producentem ciągników rolniczych i sadowniczych. S. Colt wynalazca rewolwerów założył Patent Arms Manufacturing Company, która to rozpoczęła produkcję broni.

Klimat sprzyjający szybkiemu rozwojowi gospodarczemu trwał aż do wybuchu I wojny światowej. Okres ten nazywany jest drugą rewolucją przemysłową, bowiem w tym czasie nastąpił szybki rozwój nauki, techniki oraz znaczne zmiany w produkcji. W głównej mierze było to skutkiem szybkiego rozwoju w głównych gałęziach gospodarki, jak hutnictwo, metalurgia, elektroenergetyka, włókiennictwo, transport oraz łączność. Okres ten przyniósł przełomowe zmiany w produkcji, czyli zmiany technologiczne w procesach, obniżenie kosztów produkcji, wzrost jej efektywności oraz koncentrację. Związane to było z szybkim wzrostem wymiany handlowej pomiędzy krajami. Z jednej strony widoczny był znaczny wzrost wymiany handlowej towarami, a z drugiej – rozszerzanie działalności przedsiębiorstw poza granicami i wywóz kapitału w formie zagranicznych inwestycji bezpośrednich. Stworzyło to wielkie szanse do powstania i rozwoju przedsiębiorstw międzynarodowych.

W tym okresie, a szczególnie w ostatnim trzydziestoleciu XIX wieku, nastąpił intensywny rozwój wielu znanych korporacji transnarodowych, które do tej pory zaliczane są do najważniejszych na rynku. Pośród nich należy wymienić, takie jak³: Thyssen Group (1810 r.), Procter & Gamble (1837 r.), Siemens (1847 r.), Singer (1851 r.), Nestlé (1866 r.), H.J. Heinz (1869 r.), Levi Strauss (1873 r.), American Telegraph & Telephone (1877 r.), Coca-Cola (1886 r.), Johnson & Johnson (1886 r.), Robert Bosch (1886 r.), Philips (1891 r.), General Electric (1892 r.), Fiat (1899 r.), Renault (1899 r.), 3M (1902 r.), Ford (1903 r.), IBM (1911 r.), Boeing (1916 r.).

Wewnątrz samych przedsiębiorstw widoczne było wprowadzenie bardzo dużych usprawnień w ramach struktur organizacyjnych, co umożliwiło koordynowanie działań prowadzonych w różnych jednostkach, w tym poza granicami kraju macierzystego. Widoczna była specjalizacja branżowa i dywersyfikacja wewnętrznych procesów. Przedsiębiorstwa europejskie prowadziły bardzo ekspansywne działania, na

³ A. Zorska, wyd. cyt., s. 78.

rynku światowym ich pozycja była nieporównywalnie większa od przedsiębiorstw pochodzących ze Stanów Zjednoczonych. Pośród przedsiębiorstw europejskich najbardziej intensywnie rozwijały się te pochodzące z Wielkiej Brytanii. Wynikało to z potęgi imperialnej tego kraju, jak również z głównej roli gospodarki brytyjskiej w rozwoju przemysłu na świecie. Do najważniejszych brytyjskich korporacji transnarodowych, które powstały w tym okresie, należą: British Petroleum, Shell, the Charter Consolidated Company, Dunlop, Cadbury, Imperial Tobacco⁴.

Okres międzywojenny przypadający na lata 1918-1939 to czas spowolnienia rozwoju i ekspansji zagranicznej przedsiębiorstw. Było to wynikiem I wojny światowej oraz Wielkiego Kryzysu w latach 1929-1933. W okresie tym wiele przedsiębiorstw zaczęło walczyć o przetrwanie, tym samym na rynku światowym można było zaobserwować powstanie nowych przedsiębiorstw międzynarodowych w wyniku fuzji. Ich przykładem jest powstanie Unilever w 1930 r. po fuzji pochodzącej z Holandii Margarine Unie i brytyjskiej Lever Brothers. Inny przykład to utworzenie w 1926 r. Daimler Benz w wyniku fuzji Daimler-Motoren-Gesellschaft i Benz & Cie. W okresie międzywojennym widoczne jest również osłabienie siły ekspansji korporacji europejskich na rzecz amerykańskich, jak również pojawienie się na światowym rynku korporacji japońskich⁵. Pośród najbardziej znanych korporacji transnarodowych, jakie powstały w tym okresie, należy wymienić, takie jak: Philip Morris (1919 r.), Chrysler (1925 r.), CBS (1927 r.), Motorola (1928 r.), Nissan (1934 r.), Polaroid (1937 r.), Toyota Motor (1937 r.), Hewlett-Packard (1939 r.) oraz IKEA (1943 r.).

Po II wojnie światowej wyróżnia się dwa etapy rozwoju korporacji transnarodowych. Pierwszy z nich przypada do ok. 1970 r. i związany jest z silną dominacją korporacji amerykańskich. Na wzrost znaczenia tych korporacji na rynku światowym niewątpliwie wpływ miały ogromne zniszczenia gospodarek europejskich po wojnie, jak również Plan Marshalla mający na celu pomoc Stanów Zjednoczonych w odbudowie zniszczonych gospodarek europejskich. Ponadto był to okres, w którym następowało „dojrzewanie” istniejących już przedsiębiorstw amerykańskich i wprowadzanie wielu zmian wewnątrz organizacji, takich jak: integracja wewnętrzna poszczególnych jednostek (*business units*) oraz procesów, jak również wprowadzanie na szeroką skalę innowacji technologicznych, marketingowych oraz menedżerskich. Korporacje amerykańskie głównie inwestowały w Wielkiej Brytanii, Holandii oraz Niemczech. Do najbardziej ekspansywnych korporacji amerykańskich należą: International Paper, Exxon, Coca-Cola, General Electric, Citigroup, Johnson & Johnson, Microsoft, FedEx, McDonald's oraz Dell.

Druga faza powojennego rozwoju korporacji transnarodowych rozpoczęła się w latach 70. XX wieku i związana jest z dominacją korporacji pochodzących z krajów Triady. Było to wynikiem upadku systemu z Bretton Woods, osłabienia koniunktury w gospodarce amerykańskiej oraz odbudowy i wzmocnienia siły gospodarek

⁴ Tamże, s. 85.

⁵ J. Rymarczyk, *Biznes międzynarodowy*, PWE, Warszawa 2012, s. 19.

europiejskich. Na arenie międzynarodowej bardzo dużą rolę zaczęły odgrywać korporacje pochodzące z Japonii, co związane było z modernizacją i restrukturyzacją gospodarki Japonii. Pośród najbardziej znanych korporacji pochodzących z Japonii należy wymienić: Toyotę, Hondę Motor, Toshiba, Sony oraz Fujitsu.

Od lat 80. XX wieku bardzo szybki rozwój korporacji transnarodowych następował dzięki coraz szybszemu rozprzestrzenianiu się procesu globalizacji. Globalizacja jest zjawiskiem, które zachodzi równocześnie we wszystkich sferach działalności, tj. w sferze ekonomicznej, techniczno-technologicznej, politycznej oraz socjokulturowej. W wyniku tego procesu następuje kurczenie się poszczególnych granic, przez co korporacje transnarodowe mają szansę na bardzo ekspansywny rozwój w nowych globalnych warunkach. Z pewnością największy wpływ na powstanie tych możliwości ma bardzo szybko postępujący rozwój nowoczesnych technologii, głównie dzięki telefonom, faksom, komputerom, a przede wszystkim Internetowi. To właśnie Internet umożliwił lepszą komunikację oraz sprawniejsze prowadzenie transakcji. Masowe korzystanie z tych urządzeń oraz rozwój sieci transmisji danych wpłynęły na obniżanie kosztów ich wykorzystania. W konsekwencji widoczna jest ewolucja korporacji w stronę firm globalnych.

J. Rymarczyk podaje następującą definicję firmy globalnej: firma globalna to firma, „która sprzedaje swoje produkty i usługi na całym świecie, ma międzynarodową sieć sprzedaży oraz wyposażenie produkcyjne umożliwiające uzyskanie przewagi konkurencyjnej w wyniku wykorzystania skali operacyjnej i technologii w przekroju światowym. Ponadto, celem jej jest standaryzacja operacji we wszystkich obszarach funkcjonalnych, jednakże reaguje ona na specyficzne uwarunkowania rynków lokalnych, kiedy tylko jest to konieczne”⁶.

W dzisiejszych czasach coraz częściej pojawiają się korporacje zwane urodzonymi globalistami (tzw. *born global*). Jako ich przykład można podać działalność: Google, Amazon.com czy też eBay. Główną cechą tych korporacji jest to, że od początku swojej działalności zasięg ich działania obejmuje rynek globalny, co możliwe jest dzięki wykorzystaniu nowoczesnych technologii i prowadzeniu działań w wirtualnym świecie.

3. Znaczenie korporacji transnarodowych w gospodarce światowej

Szacuje się, że na świecie działa ponad 70 tysięcy korporacji transnarodowych, które mają ok. 927 000 swoich filii na całym świecie. Zdecydowana większość korporacji transnarodowych pochodzi z krajów Triady, czyli z państw Unii Europejskiej, Stanów Zjednoczonych oraz Japonii. Tylko w ciągu niespełna 34 lat (1970-2004) liczba korporacji w gospodarce światowej zwiększyła się dziesięć razy.

Korporacje transnarodowe mają większy potencjał ekonomiczny niż średniej wielkości państwa. Na przykład przychody Exxon Mobil były w 2001 r. wyższe niż

⁶ J. Rymarczyk, *Międzynarodowe stosunki gospodarcze*, PWE, Warszawa 2006, s. 384.

produkt krajowy Austrii oraz Szwecji. Z kolei przychody General Motors przewyższyły PKB Hongkongu, a przychody Forda – PKB Chile, Wenezueli oraz Czech⁷. Szacuje się, że korporacje transnarodowe tworzą 25% światowego PKB. Ponadto szacuje się, że ok. 80% handlu międzynarodowego realizowanego jest z ich udziałem.

Globalne działania korporacji transnarodowych szczególnie widoczne są w takich sektorach, jak motoryzacyjny, farmaceutyczny, elektroniczny czy telekomunikacyjny. W tych sektorach dochodzi również bardzo często do oligopolizacji rynku przez korporacje. Najlepszym tego przykładem jest sektor motoryzacyjny, gdzie mamy takich globalnych graczy, jak: Mercedes-Benz, BMW czy Honda. Korporacje transnarodowe są również ogromną potęgą w obszarze badawczo-rozwojowym (B+R). Szacuje się, że mają one ok. 80% udziału w wymianie technologii na świecie⁸. Należy przy tym podkreślić, iż korporacje transnarodowe mają zdolność do zwalniania lub ograniczania transferu technologii.

Wzrost siły korporacji transnarodowych widoczny jest w sektorze finansów. W dzisiejszych czasach globalny rynek usług finansowych jest zdominowany przez korporacje transnarodowe (transnarodowe banki oraz instytucje finansowe).

Potęgą korporacji transnarodowych jest również zauważalna w zdolności korporacji transnarodowych do wywierania wpływu na rządy niektórych państw. Przykładem politycznego wpływu korporacji transnarodowych jest działalność korporacji International Telephone and Telegraph (ITT) w Chile w 1974 r. Przez wiele lat korporacje ze Stanów Zjednoczonych prowadziły inwestycje w Chile.

4. Powstanie i rozwój korporacji Amazon.com

Amerykańska korporacja Amazon.com jest przykładem jednej z najszybciej rozwijających się korporacji wirtualnych, która z pewnością reprezentuje nową grupę korporacji, tzw. urodzonych globalistów (*born global*). W chwili obecnej Amazon jest największą siecią sprzedaży internetowej, jedną z 500 największych firm na świecie oraz najbardziej rozpoznawaną marką internetową. Swoją działalność rozpoczął jako księgarnia internetowa, a dziś w swojej ofercie ma: płyty CD oraz DVD, programy komputerowe, elektronikę, artykuły kuchenne, narzędzia, artykuły ogrodnicze, zabawki, gry komputerowe, biżuterię, artykuły sportowe, zegarki, kosmetyki, instrumenty muzyczne oraz ubrania i artykuły spożywcze.

Siedziba korporacji znajduje się w Seattle (Washington) w Stanach Zjednoczonych. Na początku 2012 r. Amazon.com zatrudniał ponad 56 000 pracowników na całym świecie, z czego ponad 30% stanowili informatycy.

Amazon został założony w 1994 r. w Stanach Zjednoczonych przez J. Bezosa, działalność zaś rozpoczął w roku następnym. J. Bezos, decydując się na założenie księgarni internetowej, kierował się głównie bardzo szybkim rozwojem popu-

⁷ *Globalizacja od A do Z*, E. Czarny (red.), Narodowy Bank Polski, Warszawa 2004, s. 236.

⁸ A. Zorska, wyd. cyt., s. 112.

larności Internetu, bowiem w tym okresie liczba użytkowników rosła przeciętnie o 2-3% miesięcznie. Ponadto uznał, że przeciętna sieć księgarń (w tym również katalogowych) nie jest w stanie zapewnić tak ogromnej liczby dostępnych tytułów jak księgarnia internetowa. W pierwszych miesiącach działalności Amazon.com miał w swojej ofercie ponad milion tytułów.

Nazwa Amazon.com pochodzi od nazwy najdłuższej rzeki świata – Amazonki. Jest to nawiązanie do sposobu, w jaki J. Bezos chciał, aby jego przedsiębiorstwo było postrzegane – jako największe na świecie. Ponadto logo przedsiębiorstwa przedstawia strzałę w kształcie uśmiechu, początkiem którego jest litera A, a końcem Z. Odnosi się to do satysfakcji klientów i faktu, iż wszelkie pozycje, zaczynające się na jakakolwiek literę alfabetu, są dostępne w Amazon.

Wartość całej inwestycji wyniosła ok. 20 tysięcy dolarów, a pierwszą siedzibą przedsiębiorstwa był garaż. W pierwszej fazie Amazon pełnił funkcję pośrednika, co oznacza, że nie posiadał własnych magazynów i samodzielnie nie organizował wysyłek do klientów. Wysyłki organizowane były bezpośrednio przez wydawnictwa lub przez dystrybutorów. Pierwszy magazyn powstał w Seattle. Obecnie Amazon posiada własne oddziały w Stanach Zjednoczonych, Ameryce Łacińskiej, Europie oraz Azji. Główne centra obsługi klientów, tzw. call centres, zlokalizowane są w Stanach Zjednoczonych oraz w Indiach, centra informatyczne w Ameryce Północnej, Europie (Anglia, Irlandia, Rumunia), Azji (Indie, Japonia, Chiny) oraz w Republice Afryki Południowej, centra dystrybucyjne oraz magazyny zlokalizowane są zaś we wszystkich głównych regionach działalności Amazon w okolicach lotnisk.

Pierwsze sukcesy odnotowane zostały już po kilku miesiącach działalności, kiedy to Amazon.com zdobył wysoką pozycję w rankingu stron prowadzonym przez Yahoo oraz Netscape. Co więcej, po miesiącu od wprowadzenia strony, Amazon.com zrealizował zamówienia z 50 stanów Ameryki Północnej oraz z 45 innych państw.

Przez pierwsze od cztery do pięciu lat Amazon nie był nastawiony na zysk. Pomimo ogromnego przychodu z działalności, sięgającego miliardów USD, pierwszy zysk został odnotowany dopiero w 2001 r. i wyniósł on 5 milionów USD.

Po dwóch latach funkcjonowania, czyli w 1997 r., Amazon został wprowadzony na pozagiełdowy rynek akcji NASDAQ jako AMZN, w cenie 18 USC za jedną akcję. W tym samym roku korporacja po raz pierwszy obsłużyła ponad milion klientów.

Bardzo szybka ekspansja korporacji Amazon.com odbywała się również przez bardzo liczne przejęcia istniejących na rynkach ekspansji przedsiębiorstw wirtualnych. W ten sposób nastąpiło wejście Amazon.com na rynek brytyjski; związane było z przejęciem jednej z największych księgarń internetowych na tym rynku, tj. Bookpages, zaś na rynek niemiecki – z przejęciem Telebook. Ponadto Amazon nabywał sklepy internetowe zajmujące się sprzedażą określonej gamy produktów, poszerzając w ten sposób ofertę. Tabela 1 zawiera najważniejsze przejęcia dokonane przez Amazon.com w poszczególnych latach.

Tabela 1. Przejścia Amazon.com

Lp.	Rok	Przejęcie
1	1998	PlanetAll, Junglee, Bookpages.co.uk, Telebook.de
2	1999	Internet Movie Database, Exchange.com, Alexa Internet
3	2003	CDNow
4	2004	Joyo.com
5	2005	BookSurge, eBook , CreateSpace
6	2006	Shoptop
7	2007	Dpreview.com,
8	2008	Audible.com, Fabric.com, BookFinder.com,
9	2009	Zappos, SnapTell,
10	2010	Toucho, Woot, Amie Street
11	2011	LoveFilm, Pushbutton

Źródło: www.fundinguniverse.com.

Amazon.com rozwijał się również przez tworzenie spółek-córek i oddelegowanie do nich oddzielnych kompetencji. Pierwszą taką spółkę – A9.com – Amazon.com stworzył w 2004 r. Obszar jej działalności to badania i rozwój technologii innowacyjnych. Kolejna – Endless.com – powstała w 2007 r. i do jej kompetencji zostało przypisane prowadzenie handlu obuwiem w sieci w ramach Amazon.

Szybki rozwój nastąpił również dzięki wprowadzeniu marki własnej Pinzon, pod którą początkowo sprzedawane były ubrania oraz artykuły gospodarstwa domowego. Z czasem następowało poszerzenie działalności o dywany, obuwie, biżuterię oraz artykuły chemiczne.

Zdecydowanie bardzo duże znaczenie w ekspansji Amazon miało wprowadzenie w 1998 r. programu Associates. Program ten umożliwiał właścicielom stron internetowych umieszczanie ikony z informacją o rekomendowanej przez nich książce, a zainteresowanych zakupem przekierowywał do strony Amazon.com. Za zrealizowany zakup właściciel strony otrzymywał od Amazon.com prowizję w wysokości 6-8%. W ciągu zaledwie roku pozycje oferowane przez Amazon były rekomendowane przez prawie 60 000 stron internetowych.

Amazon sukces zawdzięcza również udogodnieniom oferowanym dla swoich klientów oraz bardzo innowacyjnym pomysłom marketingowym. Bardzo dużo działań zmierza do tego, aby strona była jak najbardziej przyjazna dla różnych klientów, m.in. przez oferowanie kilku możliwych form wyszukiwania produktów.

Amazon.com w 1999 r. stworzył również portal aukcji internetowych. Na tym rynku jego głównym konkurentem jest eBay.

Główne rynki działalności Amazon to Stany Zjednoczone, Wielka Brytania, Kanada, Niemcy, Francja, Włochy, Hiszpania, Japonia, Indie oraz Chiny. Coraz częściej pojawiają się informacje, że Amazon planuje rozpocząć ekspansję również na

rynek polski. W tym celu już prowadzi zaawansowane rozmowy z potencjalnymi partnerami handlowymi na tym rynku, m.in. z: Poczta Polska oraz InPost. Według informacji, polska strona Amazon powinna rozpocząć swoją działalność jeszcze w 2012 roku.

Jak widać, w ciągu wieków, aż od starożytności, poszczególne wydarzenia sprzyjały powstaniu i rozwojowi korporacji transnarodowych. Zdecydowanie najwięcej zmian przyniosły wieki XIX i XX, kiedy to począwszy od rewolucji przemysłowej, przez liczne fuzje i przejęcia, rozwój nowoczesnych technologii, doszło do powstania korporacji wirtualnych, czego przykładem jest Amazon.com.

Literatura

- Globalizacja od A do Z*, E. Czarny (red.), Narodowy Bank Polski, Warszawa 2004.
Marzęda K., *Proces Globalizacji Korporacyjnej*, Oficyna Wydawnicza Branta, Bydgoszcz-Warszawa-Lublin 2007.
Rymarczyk J., *Międzynarodowe stosunki gospodarcze*, PWE, Warszawa 2006.
Rymarczyk J., *Biznes międzynarodowy*, PWE, Warszawa 2012.
Sala S., *Rozwój korporacji transnarodowych w gospodarce światowej*, Kraków 2005.
Zorska A., *Korporacje transnarodowe. Przemiany, oddziaływania, wyzwania*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2007.

Źródła internetowe

- www.amazon.com.
www.fundinguniverse.com.
www.mam.biznes.pl.
www.wikipedia.com.

DEVELOPMENT OF TRANSNATIONAL CORPORATIONS ON THE EXAMPLE OF AMAZON.COM

Summary: Transnational corporations are one of the key players in the global economy. They developed rapidly in the second half of the XXth century. The main reason was the development of new technologies. It led to the appearance of a new type of transnational corporations called virtual corporations. Amazon.com is a perfect example of such a corporation. Thanks to new technologies, within just a few years it became a large global transnational corporation.

Keywords: transnational company, development, Amazon.